
РЕЦЕНЗИЈЕ И ПРИКАЗИ

Чланак примљен 5. 11. 2001.
УДК 78.071.1:886.1/2.01-13

Милица Гајић

**БРАНКА РАДОВИЋ:
ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ И ДРУГА
МУЗИЧКО-СЦЕНСКА ДЕЛА
НИКОЛЕ ХЕРЦИГОЊЕ**

Удружење композитора Црне Горе,
Подгорица, 2000 (279)

**БРАНКА РАДОВИЋ:
ЊЕГОШ И МУЗИКА**

Завод за уџбенике и наставна сред-
ства, Удружење композитора Црне
Горе, Београд, 2001.

У року од годину дана из штампе су изашле две књиге Бранке Радовић, настале у протеклих десетак година. Прва је магистарски рад одбрањен на Катедри за музикологију и етномузикологију Факултета музичке уметности у Београду 1988. године, а друга – докторска дисертација одбрањена на Филолошком факултету у Београду 1999. године.

Обе књиге доживеле су редукцију и прилагођавање штампаном облику издања у односу на изворне радове. Уз то, у оба издања уочљива је тенденција аутора да се у њима помире узуси научног текста са његовим литерарним вредностима. Ове две монографије, са темама по први пут обрађиваним код нас, штампане су одређеним поводом: прва поводом смрти професора Николе Херцигоње, а друга пово-

дом обележавања 150 година од смрти Петра Петровића Његоша. Иако су, генерално, различите како по садржају, тако и по врсти научног приступа (прва је музиколошка а друга интердисциплинарна), место узајамног преплитања обеју књига огледа се у разматрању музичко-сценског ораторијума *Горски вијенац* Николе Херцигоње, према тексту Петра Петровића Његоша.

Бранка Радовић је искористила фасцинацију музичком сценом свог професора Николе Херцигоње да испише своја луцидна промишљања и о текстуалним предлозима сваког његовог разматраног дела, као и о интеракцији музике и текста. То је, захваљујући ширем образовању учинила на адекватан и сврсисходан начин, уклапајући овакве сегменте у основну концепцију рада. Слични поступци коришћени су и у другој књизи, нарочито у сегменту који разматра композиције инспирисане Његошевим делом.

У обе књиге аутор поштује хронологију настанка, како Херцигоњиних музичко-сценских дела, тако и композиција на текстове Петра Петровића Његоша. Читав ток обе књиге заснива се, са друге стране, на строго аналитичким поступцима и њиховом тумачењу. Музиколошка анализа различитих параметара музичко-сценских дела Николе Херцигоње, са једне стране, док са друге срећемо и Његошев живот и рад сагледан из музичког угла и издавајање сегмената о музици у свеукупном Његошевом стваралаштву – поступак који је аутор преузео из теорије књижевности.

Читање обеју књига намеће нам као основни закључак да из сваке њихове странице избија примарно осећање по-

штовања и високог уважавања обе личности чијег се дела ауторка подухватила. А уз поменуте сличности, свако од поменутих издања садржи и одређене специфичности, на које ћемо покушати да укажемо у најкраћим цртама.

Својеврстан омаж животу и делу Николе Херцигоње започиње кратким и личним историјским пресеком сценског стваралаштва у Србији, затим следи животопис композитора, чије је друштвено ангажовање као и константна инспирација нашим фолклором и књижевним делима значајних југословенских аутора лајтмотив читаве књиге. Она, у свом централном делу, обухвата разматрање о девет остварења музичко-сценског жанра Николе Херцигоње, различита и по времену настанка и по музичкој реализацији. И како аутор каже: „Овај огроман и значајан опус нису опере у класичном смислу или су то сасвим условно... У њима срећемо одступања, проширења облика... и сва су она на неки начин зависна од револуције и искуства НОБ-а.“ Како су настајала у периоду од око четрдесет година, њихов стилски лук обухвата и неоромантизам, неокласицизам, експресионизам па чак и нову једноставност, а изнад свега музички реализам. Стога је Херцигоњин „сценски пут у њима особен, изразит и по много чему истраживачки“.

Документованост бројним музичким примерима карактеристична је за оба издања, али је у првом сврсисходнија јер они у књизи о Његошу и музици не само што немају примарни значај него је и квалитет разматраних композиција пружао много мање могућности за разнолики приступе него Херцигоњина дела.

Конципирана у три поглавља, она најпре предочава Његошев живот и рад сагледан из музичког угла – са потпоглављима *Музика у Његошевом животу*, а затим и у неким његовим делима. Базиран на писмима и путописима, први сегмент садржи ипак више претпоставки него валидних научних потврда о присуству различитих музичких сегмената у Његошевом животу. Ако је пак певање уз гусле и црквено појање несумњиво везано за личност владике Рада, разматрања о његовим могућим контактима са музиком приликом путовања у

иностранство и даље су тек на нивоу могућих претпоставки.

Али је зато наставак овог поглавља, кроз систематско издвајање стихова и сентенци о музици – било у директној или индиректној вези, и тумачење њихове симболике – стварна новина у сазнајним достигнућима. Проистекло из природе Његошевог стваралаштва, оно у себи неминовно садржи и искорак у још једно подручје, јер неминовно садржи елементе фолклорних и етномузиколошких разматрања (народно певање, свирање, играње...).

Наредна два, у већој мери „музиколошка“ поглавља ове књиге Бранка Радовић базира на истим поступцима којима се користила и у књизи о Николи Херцигоњи. Обухвата се тако век и по уметничког развоја у нашој земљи, разматрају се 23 композиције, углавном рукописне, од којих неке чак и изгубљене, неке поседују тек историјску вредност, док је уметнички ниво Његошевог текстуалног предлошка досегло тек неколико наших композитора XX века – понајпре Никола Херцигоња и Рајко Максимовић. Упркос томе, жанровска разноликост ових дела разматрана је у посебном поглављу – синтези читавог рада.

Књизи о Његошу придодат је низ прилога (пет) који на адекватан и прегледан начин употпуњују основни ток ауторкиног текста, који није претрпан многобројним фуснотама. Ипак нам се чини да је библиографија – која је у оваквом појавном облику списак коришћене литературе, могла да буде професионалније, тачније и прецизније навођена.

Упркос овим ситним замеркама, чињеница је да обе књиге Бранке Радовић значајно обогаћују нашу музиколошку литературу и отварају и неке нове теме у начину тумачења наше националне историје музике.

Иако је књига о Николи Херцигоњи на неки начин „довршена“ заокружењем његовог композиторског опуса, а књига о Његошу отворена за нека нова, будућа дела инспирисана Његошевим стваралаштвом, оно што им је јединствен императив јесте, поред штампања партитура, још више извођење и снимање бар неких композиција о којима је писала Бранка Радовић.